

Makt och plats, att analysera relationen stad – land

Malin Rönnblom, professor i statsvetenskap, Karlstads universitet och universitetslektor i genusvetenskap, Umeå universitet, Stockholm 29 januari 2019

Malin Rönnblom har utifrån en kritisk policyanalys (med inspiration från Carol Bacchi, australiensisk forskare) studerat hur landsbygden skapas och definieras utifrån problem och lösningar i tre nationella policyer. Hon fann tre olika benämningarna av landsbygden: neutralt, ensidigt och tvärsidigt benämning av plats.

Metoden innebär att läsa policydokument baklänges. Man identifierar i dokumentet vilka insatser som ska göras, och därefter vilka problem insatserna svarar upp emot. Genom denna typ av analys kan man finna outtalade problem och upptäcka underliggande antaganden.

– Överlag är vi dåliga på att formulera problem. Vi får veta att vi ska genomföra en policy, hur och med vilka insatser och indikatorer vi ska mäta, men får ofta inte veta vad problemet är. Det kan vara förvirrande.

Genom analysen kan man hitta många olika problem, som dessutom kanske inte är överensstämmande. Det kan finnas ett övergripande beskrivet problem, andra problem som skapas i dokumentet, men som kanske inte har med det övergripande problemet att göra.

De tre policyerna Malin studerat är: En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder (Skr. 2008/2009: 167), Den nationella innovationsstrategin (2013) och Boverkets Vision för Sverige 2025.

Landsbygdsstrategin – landsbygden bra och särskild

”Sveriges landsbygder och de människor som bor där är en enorm resurs och tillgång för hela landet. Denna skrivelse slår fast regeringens positiva syn på landsbygderna. Regeringen vill nyansera och vända den bitvis negativa och schabloniserade bilden av landsbygderna som ibland förekommer i samhället och istället lyfta fram de positiva värden som Sveriges landsbygder representerar”.

– Vid läsning av de återkommande argumenten får jag känslan av att man vill slå fast en positiv syn, man måste säga att landsbygden är bra och fin. Jag har aldrig sett någon motsvarande beskrivning att det är viktigt att slå fast att det urbana är bra och att vi ska gynna staden.

Landsbygden är också *särskild*.

”Även om landsbygdsområden, från ett socialt och ekonomiskt perspektiv, på många sätt är väl integrerade med tätorter och städer och att de kompletterar och förstärker varandra, finns det samtidigt grundläggande skillnader mellan stad och land. Landsbygderna har vissa särskilda förutsättningar som måste beaktas. De präglas av längre avstånd, gleshet och sin speciella fysiska miljö, exempelvis natur- och kulturlandskapet, rika naturresurser och en särpräglad bebyggelsemiljö. ... För att uppnå målet om en hållbar tillväxt i alla delar av landet måste landsbygdens ”särskildheter” hanteras i det politiska systemet”

”Det finns två särdrag som förenar Sveriges landsbygder och som avgränsar dem från städer och tätorter. Det ena är att landsbygderna präglas av sin speciella fysiska miljö; exempelvis natur- och kulturlandskapet, naturresurserna och den särpräglade bebyggelsemiljön. Det andra särdraget är avstånd, tillgänglighet eller gleshet som påverkar i princip alla aktiviteter som människor utför”.

”De särskilda och attraktiva natur- och kulturmiljöer samt kulturresurser som finns i många landsbygder utgör en stor utvecklingspotential och en värdefull resurs för hela landet. Dessa miljöer ger bland annat möjligheter till ett attraktivt permanent- och deltidsboende, rekreation och rehabilitering, ett rikligt friluftsliv samt en utvecklad turism”.

– Det finns ett konstant upprepande av landsbygdens särskildhet. Sammantaget tolkar jag strategins ansats till att följande problem måste lösas:

- bilden av landsbygden
- landsbygdens särskildhet
- landsbygdens brist på utvecklingskraft

Många som arbetar med landsbygdsutvecklingsfrågor irriterar sig på att det alltid är på detta sätt.

Landsbygden för någon annan

I SOU 2017 om landsbygdspolitik, är retoriken densamma. Landsbygden ska utvecklas för någon annan.

”Regeringen ser positivt på flexibla och lokalt anpassade lösningar för en god tillgång till service. Landsbygdens sociala och ekonomiska utveckling bygger i hög grad än tätortens på ett samspel mellan privata, offentliga och ideella insatser. Frivilliga insatser görs inte sällan för att höja kvaliteten i den kommersiella och offentliga servicen och för att ta

tillvara möjligheter som finns i den lokala miljön. ... Den lokala nivån har lång erfarenhet av sektorsövergripande arbetssätt som bör kunna komma andra aktörer till godo”.

Landsbygden ska alltid göra det själv

– En landsbygdsbo kan inta två positioner: fixaren eller stackaren. Antingen gör man det själv, vilket citatet ovan illustrerar. Landsbygdsbor tillskrivs en position som ska göra alla saker samtidigt, förena arbete, familj, ideellt, ploga, starta affär, skola med mera. Eller så är det stackaren som sitter utanför den stängda macken och väntar på en utlokalisering. Politiken ställer väldigt höga krav på de som ska bo utanför större städer.

Slutsatser i rapporten

Malin fann olika benämningen av landsbygden i de tre policyerna. I innovationsstrategin är benämningen neutralt, det vill säga, plats finns inte. Det finns ett starkt fokus på det urbana, men ingen benämning av plats.

I landsbygdsstrategin finns ett ensidigt benämning av plats. Landsbygden benämns hela tiden som bristfällig, problematisk, särskild, men med en stark potential att rädda andra delar av samhället eller landet.

I Boverkets vision 2025 finns ett tvåsidigt benämning av plats, man benämner både landsbygd och stad och att det finns både problem och möjligheter hos båda.

– Det blir en tydlighet om vad som är problemet. Boverket skriver både att det i staden är täthet, dåliga sociala situationer, utsatthet, trångboddhet och samtidigt att vissa landsbygder kanske måste avvecklas. Det tvåsidiga benämningen gör att det blir möjligt att göra politik av frågan. Är problemet inte uttalat blir det svårt att göra politik av det.

Politisering

– Vi gått från en regionalpolitik på 60-talet till en konkurrenspolitik idag. Statsvetare menar att vi gått från government to governance, från hierarkiska mer tydliga sätt att fatta beslut till nätverksstyrning. Vi talar om nätverk, partnerskap och kluster och det finns en idé om att alla ska vara med. Så många regionala aktörer inom regionen som möjligt ska med. Detta tog form när vi blev medlemmar i EU och började skapa en infrastruktur med regionala partnerskap och tillväxtavtal.

– Avsaknaden av ett varför blir ett stort problem när man ska genomföra politik. När det gäller relationen stad land, finns det många självklarheter vi inte pratar om vilket gör det svårt att politisera frågan.

Urbant tolkningsföreträde och rurban metodologi

– Urbant tolkningsföreträde sätter som begrepp blicken på normen. I min användning handlar det om makt – processuell, relationell och produktiv. Det urbana skapas i relation till det rurala, och tvärt om. Det urbana behöver det rurala Andra. Normen, det självklara behöver en uttalad utsida. Det rurbanda ifrågasätter ett urbant tolkningsföreträde, som ibland kan bli statiskt, även om man har en processuell syn på makt.

→ I policyerna skapas bilden, föreställningen och våra känslor kring stad och land, centrum och periferi. Jag tänker alltmer i termer av att prata platspolitik eller platsmakt. Ibland blir hela Sverige ruralt i ett globalt perspektiv. Analysen tar avstamp i marginalen, från utsidan och inte från centrum, från positioner som i rådande samhälle framställs som periferier. Det ger ett slags kritiskt perspektiv på rum. På det sättet skapas en slags rurban metodologi.